

Prof. Joseph E. Stiglitz

Ekonomide Nobel ödülü bulunan Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Roosevelt Enstitüsü'nde Baş Ekonomisttir. En son çıkan kitabı: Küreselleşme Yine Büyük Hayal Kırıklığı: Trump Döneminde Küreselleşme Karşıtlığı

Küresel kurtarmanın değişkenleri ekonomide yönü belirleyecek

Küresel ticarette meydana gelen hasarı en aza indirgemek için büyük ülkelerin önümüzdeki aylarda izleyeceği ekonomi politikalarından pozitif sonuçlar çıkmalı. Çünkü salgın sırasında iflas etmiş olan firmalar, virüs kontrol altına alındığında aniden "iflassız" hale gelmeyecek.

Öncelikle şu bir gerçek ki COVID-19, giden ABD Başkanı Donald Trump'ın da sürekli olarak dile getirdiği gibi ansızın yok olmayacak. Dolayısıyla geçen bahar meydana gelen kilitlenmiş ekonomik göstergeler bize gösterdi ki geride kalan yüz yılın en kötü ikinci veya üçüncü düşüşü yaşandı. Küresel ölçekte meydana gelen GSYİH ve istihdam kayıpları derin bir yaranın açıldığının göstergesi oldu. Bu veriler ışığında 2021 için şunu söylemekte yarar var; aşılar kullanım için onaylansa bile mevcut kayıpların doğruluğu unutulmadan hastalığa karşı küresel ekonominin bir tepki vermesi gerekiyor. Yine ABD Başkanı ve Avrupa'nın sergileyeceği tutum ise ekonominin yönünü belirleyecek.

Krizin uzun süreli etkileri gözlemlenecek

Normale dönmek zaman alacağı için geçici olarak küresel ticaretin ne kadar hasara uğrayacağı sorusu önem kazanıyor. Bu soruya verilecek en nitelikli yanıt ise büyük ülkelerin önümüzdeki aylarda izleyeceği ekonomi politikalarına bağlı olarak değişebilecek. Şu an elimizde, krizin uzun süreli etkilerini gözlemleyebileceğimiz çok fazla done var. Ev ve firma bilançoları sadece kademeli olarak geri yüklenecek fakat salgın sırasında iflas etmiş olan firmalar, virüs kontrol altına alındığında aniden "iflassız" hale gelmeyecek. Dolayısıyla yakın vadeli görünümü okumak ve küresel ekonomi nereye gidiyor sorusuna cevaplar üretmek yeni yılda da son derece zor bir konu olmaya devam edecek.

Gelişmekte olan ülke ve piyasalar kaynak sıkıntısı çekebilir

Küresel ekonomiyi yeniden hareketlendirecek değişkenlere baktığımızda ise farklı okumalar yapmamız gerektiğine inanıyorum. Hatırlanacağı üzere 2008 yılındaki krizde Çin, tüm dünyanın küresel toparlanma merkeziydi. Hatırlanacağı üzere o dönemde Çin 2012

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yeni mucizevi liderlik, COVID-19 salgını ve durgunluğu sona erdirmeye yetmemekle birlikte en azından acilen gerekli olan küresel tepkinin doğup, hızlıca hayata geçirilmesini sağlayacak potansiyele sahip. Şimdi asıl sorulması gereken soru, ABD ve Avrupa'nın kanaat önderleri geç kalan adımları hızlı bir şekilde atıp, gelişmekte olan ülkelere yardım edecek mi etmeyecek mi?

yılına kadar elde ettiği yüzde 12'lik büyüme ile küresel ticaretin lokomotifi olmuştu. Fakat içinde bulunduğumuz yeni düzlemde Çin'de kriz sonrası büyüme daha sessiz ve ticaret fazlası artış geçmişe kıyasla küresel ekonomi için daha az destek anlamına geliyor. Daha geniş anlamda, dünyanın gelişmiş ekonomileri GSYİH'deki önemli kayıpları önlemek için büyük mali önlemler alabilse bile gelişmekte olan ülke ve piyasalardaki hükümetler aynı seviyede bir destek sağlayamayacak noktada. Bu tespiti COVID-19 enfeksiyonlarının gelecekteki potansiyel dalgalarıyla ilgili belirsizliklerin ötesinde yaptığımızı buradan vurgulamak istiyorum.

Küresel kurtarmanın önemli değişkenlerinden birini de Avrupa ve ABD'nin üstleneceği sorumluk meydana getiriyor. 2021 yılında Avrupa Birliği ve ABD, küresel ekonomiyi yeniden canlandırmak için gereken büyüklükteki kurtarma programlarını yürürlüğe koyacak mı? Peki uluslararası toplum gelişmekte olan dünyaya ihtiyacı olan yardımı sağlamak için bir araya gelecek mi? İşte bu iki soruya verilecek pozitif cevaplar da küresel kurtarmanın ateşini yakacak nitelikte.

Fakat ABD'deki son gelişmeler bu ateşin daha bir dönem öteleneceğinin sinyalini veriyor. Milyarderler ve şirketler üzerindeki vergileri zaten azaltan Cumhuriyetçiler, Demokratların büyük başarılarını reddetmek için mali kemer sıkma tedbirlerini bir kez daha benimsemeye hazır görünüyor. Bu amaçla, Cumhuriyetçiler devlet ve yerel yönetimler veya işsizlere yardım etmek için çok az şey yapacak bir "sıska" mali paket önerme peşinde. Eğer bu sınırlı uyarıcı federal hükümetin ortaya koyabileceği tek şeyse, hem ABD hem de küresel ekonomiyi daha uzunca bir süre zor zamanlar bekliyor öngörüsünü yapabiliriz.

Avrupa, karşılıklı yardımlaşmaya odaklanmalı

Avrupalılar ise salgının ekonomik etkileriyle yüzleşmek için tarihi bir şekilde bir araya geldi. Yine de AB'nin 750 milyar euro'luk (886 milyar dolar) kurtarma fonu yeterli değil. Özellikle de bölge ikinci bir salgın dalgasından ağır bir darbe aldı. Burada önemli olan konu ise Avrupa bir kez daha karşılıklı yardımlaşmayı geçmek için tekrar bir araya gelebilecek mi? Aksi bir halde ise ekonomi ve politikanın birbirine geçtiği karışık bir programdan söz edeceğiz.

Avrupa'daki uyumsuz yapı ise ABD Başkanları içen geleneksel olarak önemli bir güce sahip olduğu daha geniş bir uluslararası arenayı geride bırakması anlamına geliyor. Bununla beraber karamsar gerçekleşmeleri bir kenara bırakıp yapılan çağrılara baktığımızda ise Uluslararası Para Fonu Başkanı Kristalina Georgieva,özellikle çok sayıda zengin ülkenin kendilerine en çok ihtiyaç duyan ülkelere bağış yapmayı veya kredi vermeyi taahhüt ettiğini söyledi. Bu taahhüttün etkisiyle Georgieva, küresel ekonominin yeniden başlatılmasında son derece yararlı olacak 500 milyar dolarlık özel çizim hakları verilmesi yönünde çağrıda bulundu bile. Trump yönetimi, kötü niyetten başka bir neden olmadan yeni SD'lerin çıkarılmasına karşı çıktı. Şimdi ki umut, Biden'ın ABD'nin yaklaşımını sadece SD'ler konusunda değil, aynı zamanda daha genel olarak uluslararası işbirliği konusunda da tersine çevirmesi yönünde.

Küresel borç krizi kimseye yarar sağlamaz

Benzer şekilde, borçların yeniden yapılandırılması konusunda daha fazla liderliğe acil ihtiyaç var. COVID-19 durgunluğu birçok gelişmekte olan ülkeyi ve gelişmekte olan piyasaları istikrarsız bir mali duruma soktu. Likidite sorunu olarak başlayan şey bir ödeme sorununa dönüştü: pek çok ülke ödenmemiş borçları geri ödeyecek kaynaklara sahip değil. Yani olağanüstü olaylar karşısında tahammül seviyesinin daha da yükseğe çıkması gerektiği bir dönemin içindeyiz. Burada yine Biden, alacaklı ülkelerin liderleriyle çalışarak ve herkese başka bir küresel borç krizinin kimsenin çıkarına olmayacağını hatırlatarak büyük bir fark yaratabilir. Sonuç olarak 2020 ABD seçimleri bu belirsizlikleri çözmedi. Demokratların birçok Senato ve Meclis yarışında beklentilerin altında performans sergilemesiyle, Biden yönetimi teşvik harcamalarında büyük bir artış için gereken kongre desteğine sahip olmayabilir. Ayrıca Cumhuriyetçi Senato Çoğunluk Lideri Mitch McConnell'i ikna etmek dahi Biden'ın iki partili birliği geri getirme çabalarında başarılı olup olmayacağını henüz göstermez. Tüm bu değişkenleri bir arayla getirdiğimizde küresel ekonomiyi kurtaracak planlar öncesinde öncelikle tüm dünyada kapsamlı bir siyasi uzlaşının bir an evvel hayata geçirilmesi kanaatindeyim.

Telif hakkı: Project Syndicate, 2021. **www.project-syndicate.org**